

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060109

DOM
2013-05-06
Stockholm

Mål nr
M 5298-12

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen dom 2012-05-21 i mål nr M 2491-10,
se bilaga A

KLAGANDE

Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö

MOTPART

A O

Ombud: M B

SAKEN

Tidsbegränsat tillstånd till uttag av grundvatten

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på det sättet att tillståndet till uttag av grundvatten begränsas till att gälla under 25 år från det att denna dom vunnit laga kraft.

Dok.Id 1060769

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Skåne län (nedan länsstyrelsen) har yrkat att tillståndet ska tidsbegränsas till 20 år.

A O har bestritt yrkandet. Om Mark- och miljööverdomstolen skulle bifalla länsstyrelsens överklagande har **A O** medgett att tillståndet begränsas till 40 år.

Mark- och miljööverdomstolen har samma dag meddelat dom i mål M 5301-12, i vilket **M E** ansökt om tillstånd till uttag av grundvatten från samma grundvattentillgång.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Till stöd för sitt överklagande har **länsstyrelsen** hänvisat till vad som tidigare anförts och tillagt följande.

Frågan om tidsbegränsning är av principiellt mycket stor betydelse i de delar av landet där behovet av vattenuttag är stort och där osäkerhet råder om hur klimatförändringarna påverkar odlingssäsong, väderlek, grundvattenbildning, ytvatten m.m. i framtiden. I dessa områden råder det många gånger idag en konkurrenssituation om vattnet och det är troligt att de tillstånd som ges för uttag idag inte kommer att kunna nyttjas framöver utan att skada uppstår. Det råder stor osäkerhet i hur stor andel av en grundvattentillgång som kan utnyttjas utan att akviferen tar skada.

Generellt påverkar överuttag ur grundvattenförekomster inte enbart kvantiteten utan även kvaliteten på grundvattnet. Ett dåligt vatten i de övre jordlagren kan förbättras genom nederbörd medan ett försämrat vatten i bergakviferen har en mycket lång återställningstid. Både kvalitativa och kvantitativa försämringar av grundvattenförekomster strider mot miljökvalitetsmålet *Grundvatten av god kvalitet*.

En verksamhetsutövare har ingen möjlighet att visa vilka förhållanden som råder om t.ex. 20 eller 100 år och hur miljökonsekvenserna eller vattenbalansen ser ut i framtiden. Eftersom vattentillgången är en begränsad resurs som förväntas förändras med klimatförändringarna är det inte rimligt att tillstånd ska beviljas för annat än en tidsbegränsad period. Det är inte möjligt att idag kunna bedöma om verksamheten uppfyller hänsynsreglerna för en obegränsad tidsperiod framöver. Det rimliga är därför att verksamheten inte ges tillstånd för annat än en rimligt avvägd överskådlig tidsperiod under vilken det är möjligt att beskriva miljökonsekvenser och vattenbalans på ett adekvat sätt.

Som verksamhetsutövare har man ett tydligt ansvar för att bedriva sin verksamhet utan att skada miljön. Att förskjuta det ansvaret och överföra det till tillsynsmyndigheten och dess möjlighet att begära kostsamma omprövningar av befintliga tillstånd går inte i linje med miljöbalkens intentioner. För aktuell vattenverksamhet, grundvattenbortledning, kan ökad kunskap om bland annat klimatförändringens påverkan på nederbörd, avdunstning, grundvattenbildning, grundvattenkvalitet m.m. komma att påverka de krav som ställs på verksamhetsutövarna och möjligheterna att överhuvudtaget ta ut en viss volym vatten.

Ytterligare skäl för att tillstånd ska tidsbegränsas är att det i dagsläget är ett stort problem att det finns allt för många tillstånd till grundvattenuttag som inte utnyttjas och som försvårar för andra intressenter i och med att den tillståndsgivna vattenmängden är intecknad.

I slutrapporten för Sveriges Geologiska Undersöknings (SGU) projekt *Grundvattennivåer i förändrat klimat* som tagits fram i samarbete mellan SMHI och Institutionen för Geovetenskap vid Uppsala universitet framgår att grundvattenbildningen kommer att minska i den sydöstra delen av landet, det vill säga bland annat i det område där den sökande verkar. Hur mycket det kommer att minska är oklart men det diskuteras att en 5-15 procentig minskning i jordlagren är att vänta.

Sökanden har fått tillstånd att, tillsammans med andra tillståndsgivna uttag i tillrinningsområdet, nyttja 85 procent av grundvattenbildningen under ett torrår. Med

torrår menar man i ansökan ett "worst case" scenario. Även om de sökande omformulerat sitt yrkande till att gälla en 5-årsperiod så är den maximala uttagsmängden per år satt till 300 000 m³/år respektive 260 000 m³/år. Denna mängd kan således komma att användas när det behövs som mest vatten, d.v.s. under torrår. Denna maximala årsmängd motsvarar 85 procent av grundvattenbildningen ett sådant år. Om grundvattenbildningen minskar i storleksordningen 5-15 procent så kan det innebära att hela grundvattenbildningen används varje år och att det vid torrår istället skulle kunna bli frågan om överuttag. Länsstyrelsen är således inte av uppfattningen att vattenbehovet kommer att minska, däremot vattentillgången.

Länsstyrelsen anser att den stora osäkerheten som råder gällande klimatförändringen och dess miljökonsekvenser gör frågan om tidsbegränsning ännu viktigare.

SGU har i ett särskilt yttrande svarat på frågan om det finns förutsättningar för bortledning av den angivna vattenmängden. SGU har med beräkningar kommit fram till att grundvattenbildningen motsvarar det som angivits i ansökan och att den sökta uttagsmängden således är möjlig. SGU har inte gjort någon bedömning om uttaget är hållbart ur ett långtidsperspektiv, eller vad ett eventuellt överuttag i framtiden skulle innebära.

A Os brunnar är borrhade ner i Kristianstadsslättens grundvattenförekomst, vilken är en av norra Europas största och viktigaste grundvattentillgångar. Det finns ett stort antal tillståndsansökningar som nu är på gång för uttag av grundvatten från denna tillgång. För närvarande finns ansökningar för grundvattenbortledning på drygt 140 fastigheter på Kristianstadslätten. Ansökningarna gäller både bevattningsändamål och industriella syften, antingen redan inlämnade eller väntar på att lämnas till mark- och miljödomstolen. Om tidsbegränsning inte tillämpas kommer en stor andel av den viktiga grundvattenförekomsten att ha in-tecknats för evigt.

A O har framfört kostnadsaspekten på tillståndsprövningen. Vid en ny prövning kommer det dock att finnas ett underlag från tidigare tillståndsansökan vilket dessutom kan kompletteras med kontrolluppgifter från den tid som tidsbegränsningen

avser. Kostnaderna för en ny tillståndsansökan borde därför bli lägre än kostnaderna för den nu aktuella ansökan.

A O har till stöd för sitt bestridande hänvisat till vad han tidigare anfört och tillagt bl.a. följande.

Länsstyrelsen har åberopat olika grunder för tidsbegränsning utan att i någon del hänvisa till förhållandena i det enskilda fallet.

Länsstyrelsen har anfört att frågan om tidsbegränsning "är av principiellt mycket stor betydelse i de delar av landet där behovet av vattenuttag är stort och där osäkerhet råder om hur klimatförändringen påverkar odlingssäsongen". Länsstyrelsen har i denna del inte påstått att A Os tillståndsgivna grundvattenuttag skulle vara beläget i ett sådant område. När det gäller frågan om klimatförändringar visar emellertid samtliga prognoser att nederbörden, under den tid som grundvattenbildning sker i A Os "del av landet", kommer att öka. A Os tillståndsgivna grundvattenuttag är, såsom samtliga tillstånd till denna typ av grundvattenbortledning, begränsade såväl momentant som totalt. Detta innebär att han inte kan ta ut mer vatten än tillståndet medger även om en klimatförändring under odlingssäsong skulle medföra ett ökat behov. Frågan om klimatförändringens påverkan under odlingssäsong är således irrelevant för bedömning av frågan om behov av tidsbegränsning.

11 kap. 7 § miljöbalken har ingen som helst bäring på frågan om behovet av en eventuell tidsbegränsning. I förarbetena till nämnda bestämmelse framgår uttryckligen att hänsyn endast behöver tas till en verksamhet som med viss sannolikhet kan väntas utföras inom en 10 årsperiod från tillståndsprövningen. Bestämmelsen, som under de senaste åren kommit att åberopas mer frekvent i grundvattenmål, har sin utgångspunkt i 2 kap. 13 § Vattenlagen (1918:523) och där endast avsåg byggande i vatten.

När det gäller vådan av överuttag av grundvatten, med vilket måste förstås uttag som överstiger nybildning eller om man så vill uttag med en negativ vattenbalansberäkning, så har mark- och miljödomstolen naturligtvis gjort en noggrann bedömning. I yttranden har SGU inte haft något att erinra i denna del utan har anfört att nu aktuella

uttag ryms inom vattenbalansen. A O bestrider således att hans i sammanhanget mycket begränsade uttag skulle anses utgöra ett sådant överuttag.

En verksamhetsutövare ska naturligtvis visa att han uppfyller de allmänna hänsynsreglerna, men detta görs i samband med tillståndsprövning av verksamheten. Hela idén med att tillståndspröva en verksamhet är att få denna fråga prövad. Om det vid en tillståndsprövning till äventyrs skulle kvarstå frågor med avseende på osäkerhet om framtida påverkan finns det bestämmelser i miljöbalken som reglerar denna typ av osäkerhet. Möjlighet finns t.ex. att meddela särskilda villkor för tillståndet, förordna om provotid och ompröva tillståndet enligt 24 kap. miljöbalken, i vilket särskilt kan hänvisas till bestämmelsen i 24 kap. 5 § sjätte punkten. För såvitt A O har kunnat utreda har dock omprövningsinstitutet mycket sällan utnyttjats beträffande tillstånd till grundvattenuttag, vilket tyder på att länsstyrelsens "oro" i denna del är helt obefogad. Sett i belysningen härav är länsstyrelsens påståenden om att "kostsamma" omprövningar inte är i linje med miljöbalkens intentioner minst sagt överdrivna. Härtill är det de facto så att om lagstiftaren inte hade velat att det allmänna skulle bära dessa kostnader, hade detta kunnat uppnås genom ändring av kostnadsansvaret vid omprövning enligt 24 kap. miljöbalken. Att en myndighet anser sig ha fått en alltför dålig medelstilldelning för dess uppdrag kan aldrig i sig vara tillräckligt skäl för att tidsbegränsa tillstånd.

Länsstyrelsen har i sitt överklagande, mycket svepande och högst allmänt, fört fram argument för att tillstånd till grundvattenbortledning bör tidsbegränsas. Länsstyrelsen har dock inte anfört några som helst skäl i det enskilda fallet till varför A Os tillstånd till grundvattenbortledning skulle anses vara av sådan art och omfattning att det med beaktande av vad som anförs i 16 kap. 2 § miljöbalken och i SOU 2009:42 skulle finnas behov av att tidsbegränsa detta. Redan på denna grund ska länsstyrelsens överklagande ogillas.

Länsstyrelsen har i mark- och miljödomstolen endast åberopat klimatologiska skäl till varför tillståndet ska tidsbegränsas. I Mark- och miljööverdomstolen har länsstyrelsen lagt till nya grunder. Att åberopa nya grunder först i samband med överklagandet strider mot de processuella regler som gäller för prövning i domstol och Mark- och

miljööverdomstolen får därför anses förhindrad att beakta dessa grunder vid prövningen. Således ska frågan om tidsbegränsning prövas på enbart de grunder som åberopats i mark- och miljödomstolen.

Vare sig i förarbetena till 16 kap. 2 § miljöbalken eller i praxis upptas framtida klimatologiska förändringar ensamt som ett särskilt skäl vilket motiverar att ett tillstånd till grundvattenbortledning bör tidsbegränsas. Härtill kommer att det får anses klarlagt att A Os uttag inte kommer att ha någon påverkan på effekterna av eventuella klimatologiska förändringar. Länsstyrelsens överklagande ska således ogillas även på denna grund.

Om domstolen skulle finna att länsstyrelsen haft rätt att lägga till ytterligare grunder i samband med överklagandet får A O anföra följande. De grunder som länsstyrelsen mycket allmängiltigt åberopat är inte tillämpliga på den verksamhet som han bedriver, utan passar bättre in på mål och tillstånd som avser grundvattenbortledning för processändamål eller liknande verksamheter. Inom dessa branscher pågår ständigt en teknik- och kunskapsutveckling. Vad gäller hans bevattningsuttag så är detta bedömt utifrån de grödor som han odlar, d.v.s. vissa grödor behöver viss mängd vatten. Detta kan ingen teknik eller kunskapsutveckling ändra på.

Vid en bedömning om tillståndet ska tidsbegränsas måste domstolen göra en skälighetsavvägning mellan nyttan med en tidsbegränsning och den olägenhet en sådan medför. Det aktuella uttaget är förhållandevis litet och nyttan med att tidsbegränsa tillståndet måste anses mycket liten. För A O, sett i förhållande till den verksamhet han bedriver, medför dock ett krav på en ny tillståndsprövning stora merkostnader. Man räknar i dag med att en tillståndsprövning av den art och omfattning som han precis har avslutat i normalfallet kostar mellan 300 000 - 400 000 kronor. Kostnaden för en större processindustri att erhålla ett motsvarande tillstånd till grundvattenbortledning är inte mycket högre. Ser man det i förhållande till omsättningen i verksamheten är dock A Os kostnader för att erhålla tillstånd mycket höga. Det finns inget i dag som tyder på att en förnyad prövning om 20 år skulle bli mindre omfattande. Det troliga är istället att kostnaderna kommer öka. Eftersom A O för sin verksamhet är helt beroende av grundvatten för

bevattningskan vidare osäkerheten om möjligheten att erhålla nytt tillstånd på sikt komma att påverka investeringsviljan hos nuvarande och kommande verksamhetsutövare och även ha en negativ effekt på värdet på verksamheten. Det ska i detta sammanhang framhållas att oavsett om det sker en tidsbegränsning eller inte, finns det alltid möjlighet för länsstyrelsen att begära omprövning av tillstånd som visar sig medföra en oacceptabel miljöpåverkan. Det är hans bestämda uppfattning att domstolen i första hand bör hänvisa länsstyrelsen att utnyttja de möjligheter till omprövning som bestämmelserna i 24 kap. miljöbalken medger.

Skulle Mark- och miljööverdomstolen till trots mot vad A O anfört anse att det föreligger skäl att tidsbegränsa hans tillstånd, bestrider han att tillståndet begränsas till 20 år. Han anser att en tidsbegränsning av tillståndet inte bör understiga 40 år. Skälen för detta är i första hand ekonomiska och företagsmässiga. Härtill kommer att de klimatförändringar som bl.a. redovisats som skäl av länsstyrelsen, ligger betydligt längre fram i tiden än 20 år.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan i målet avser endast om tillståndet till uttag av grundvatten ska tidsbegränsas eller inte.

Miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling så att nu levande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Av 1 kap. 1 § miljöbalken framgår bl.a. att balken ska tillämpas så att vatten används så att en från ekologisk och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas. Vidare ska enligt 2 kap. 3 § miljöbalken alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsåtgärder i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. En vattenverksamhet ska dessutom enligt 11 kap. 7 § miljöbalken utföras så att den inte försvårar annan verksamhet som i framtiden kan antas beröra samma vattentillgång och som främjar allmänna och enskilda intressen av vikt.

Enligt 16 kap. 2 § miljöbalken får tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken, lämnas för begränsad tid.

I och med miljöbalkens införande ökade möjligheterna att tidsbegränsa tillstånd då kravet på särskilda skäl för tidsbegränsning togs bort. Av förarbetena framgår att den tekniska utvecklingen och ökade kunskaper leder till att miljökraven skärps. Det kan då starkt ifrågasättas om det är riktigt att meddela eviga tillstånd utan tidsbegränsning (prop. 1997/98:45 del 1 sid. 479).

Möjligheten till tidsbegränsning får särskild betydelse vid olika former av miljöfarlig verksamhet, men när det är lämpligt kan den utnyttjas även beträffande alla andra verksamheter som behandlas i miljöbalken. Det kan jämförelsevis sällan komma ifråga att tidsbegränsa tillstånd som innefattar byggande i vatten eftersom ingreppet i naturen vanligtvis sker i samband med att vattenverksamheten påbörjas och ett nytt naturtillstånd inträder. En begränsning kan dock bli aktuell beträffande tillstånd till bevattningsuttag (prop. 1997/98:45 del 2 sid. 204). En fördel med tidsbegränsade tillstånd är att det på sökandens bekostnad blir regelbundna omprövningar och återkommande uppdatering av villkoren och däribland att bästa möjliga teknik används. På så sätt underlättas tillsynsmyndighetens arbete. (prop. 1997/98:45 del 1 sid. 344 f., 479 f.).

Sökandens uttag av grundvatten sker från Kristiansstadsslättens grundvattenförekomst som är en stor och för norra Europa mycket viktig grundvattenförekomst. Brunnarna är borrhade till ett sådant djup att grundvatten tas ut från den i området viktigaste akviferen i kritberggrunden. Länsstyrelsen har uppgett att ett stort antal tillståndsansökningar nu är på gång avseende uttag av grundvatten från samma grundvattentillgång och länsstyrelsen befarar att om tidsbegränsning inte tillämpas kommer en stor andel av denna viktiga grundvattenförekomst att ha intecknats för evigt.

För att tidsbegränsa ett tillstånd krävs det att omständigheterna i det enskilda fallet påkallar en sådan begränsning. Vid bedömningen måste det vara möjligt att beakta även de osäkerhetsmoment som föreligger i fråga om kunskapsläget i de hänseenden som länsstyrelsen har berört, såsom framtida grundvattenbildning, effekten av

pågående klimatförändringar, långtidseffekten av grundvattenuttag och konkurrerande verksamheter om samma grundvattenförekomst. En annan viktig anledning att tidsbegränsa tillståndet till grundvattenuttag är att användningen av jordbruksmark kan förändras över tiden.

Det är svårt för att inte säga omöjligt att bedöma såväl vattenbehov som skaderisker på lång sikt, vilket talar för en tidsbegränsning av de tillstånd som ges. Det är inte heller rimligt att en enskild verksamhetsutövare kan göra anspråk på en naturresurs som vatten i sådan utsträckning att verksamhetsutövaren får ett för all framtid gällande tillstånd. Samtidigt har A O ett berättigat intresse av att erhålla tillstånd som är så omfattande i tiden att inte gjorda investeringar riskeras ur ekonomisk synvinkel. Tillståndet måste gälla så länge att det inte hindrar verksamhetsutövaren från en långsiktig planering av verksamheten och får inte medföra att verksamheten onödigtvis betungas med alltför tätt återkommande tids- och kostnadskrävande utredningar och tillståndsprocesser.

Mark- och miljööverdomstolen finner vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen att det är rimligt att begränsa tillståndets giltighet till 25 år från den dag denna dom vinner laga kraft. Vad A O anfört i fråga om länsstyrelsens rätt att återropa nya grunder i Mark- och miljööverdomstolen förändrar inte den bedömningen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 2013-06-03

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Lars Borg, tekniska rådet Bengt Jonsson, hovrättsrådet Eywor Helmenius, referent, och tf. hovrättsassessorn Erika Enlund.

Föredragande har varit Katrin Strömberg.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2012-05-21
meddelad i
Växjö

Mål nr M 2491-10

SÖKANDE

A O

SAKEN

Ansökan om lagligförklaring av grundvattentäkt, brunnarna 3, 4 och 5, tillstånd till bortledande av grundvatten för jordbruksbevattning samt bildande av bevattningssamfällighet

Avrinningsområde: 88 SWEREF99 N: 6212793 E: 458960 Brunn 3
N: 6213936 E: 457348 Brunn 4
N: 6213613 E: 456311 Brunn 5

DOMSLUT

Lagligförklaring

- Mark- och miljödomstolen lagligförklarar, med stöd av 17 § lag (1998:811) om införande av miljöbalken, befintliga brunnar (brunn nr 3 med en momentan kapacitet om 18,7 l/s på fastighet X, brunn nr 4 med en momentan kapacitet om 10,6 l/s på fastighet Y och brunn nr 5 med en momentan kapacitet om 7,5 l/s på fastighet Z), samtliga i Kristianstad kommun.

Tillstånd

- Domstolen lämnar A O tillstånd att från ovan nämnda brunnar bortleda grundvatten för jordbruksbevattning, under perioden 1 mars – 31 oktober, till en sammanlagd mängd om 925 000 m³ under en rullande femårsperiod. Ur brunn nr 3 får dock maximalt 1 600 m³ grundvatten per dygn tas ut, ur brunn nr 4 får maximalt 900 m³ grundvatten per dygn tas ut och ur brunn nr 5 får maximalt 650 m³ grundvatten per dygn tas ut. Uttag för ett enskilt år begränsas till ett sammanlagt uttag ur de tre brunnarna till 260 000 m³ grundvatten.

Dok.Id 178357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-868 00 E-post: MMD.vaxjo@dom.se	0470-868 40	måndag – fredag 08:00-12:00 13:00-16:30

- A O får även ersätta brunnarna nr 3, 4 och 5 med nya brunnar till samma djup och inom ett avstånd av 50 meter från respektive befintlig brunn om någon av brunnarna skulle bli obrukbar. Då ersättningsbrunn tas i bruk ska användandet av den ursprungliga brunnen genast upphöra.
- Domstolen ger också A O tillstånd till att bibehålla och underhålla pumpar och pumputrustningar med tillbehör.

Bevattningsamfällighet

- Bevattningsamfällighet bildas med A O och M E (sökande i mål M 2490-11 angående tillstånd för brunnarna nr 1 på fastigheterna XX och nr 2 på YY).
- Den årliga totala vattenmängden ur de fem brunnarna (nr 1 – 5) får fritt fördelas inom bevattningsamfälligheten. Skulle överenskommelse inte nås inom samfälligheten om hur vattnet ska fördelas så ska vattnet fördelas efter följande andelstal. Brunn nr 1: 40 procent, brunn nr 2: 14 procent, brunn nr 3: 31 procent, brunn nr 4: 11 procent och brunn nr 5: 4 procent.

Villkor

- Vattenverksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i ansökan inklusive bilagor samt med vad A O i övrigt uppgett eller åtagit sig i målet.
- Så länge grundvattenuttag sker med stöd av nu lämnat tillstånd ska A O vid respektive uttagsbrunn mäta den bortledda vattenmängden med fast monterad summerande vattenmätare. Journalföring ska ske en gång per månad under bevattningsperioden.

- Kontrollprogram för vattenverksamheten ska A O upprätta i samråd med, och ge in till, tillsynsmyndigheten senast tre månader efter det att dom meddelats i förevarande mål.

Kontroll

- Det åligger A O att kontrollera verksamheten i enlighet med vad som angetts i tillståndsansökan och senare framkommit under samråd.
- A O ska låta utföra kontrollmätning av grundvattennivån i produktionsbrunnarna 3, 4 och 5, vid bevattningsperiodens början och slut samt en gång i månaden under bevattningsperioden. Kontrollmätning ska ske under tid för oförutsedd skada.
- Utöver kontroll av grundvattennivån ska A O låta utföra vattenkemisk analys med avseende på nitrathalten vart femte år i produktionsbrunnarna samt i grusfilterbrunn på fastigheten ZZ.
- A O ska låta utföra kontroll av grundvattennivåer i omkringliggande brunnar. Omfattning av grundvattenmätningar i omkringliggande brunnar får fastställas av tillsynsmyndigheten i kontrollprogrammet. Kontrollprogrammet ska utarbetas i samråd med och godkännas av tillsynsmyndigheten.
- Ett gemensamt kontrollprogram för A O och M E, sökande i parallellt mål (M 2490-10), föreslås bli upprättat.

Miljökonsekvensbeskrivning

- Mark- och miljödomstolen godkänner den i målet upprättade miljökonsekvensbeskrivningen.

Verkställighetsförordnande

- Nu meddelat tillstånd får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft.

Oförutsedd skada

- Anspråk enligt 24 kap. 13 § miljöbalken på grund av oförutsedd skada ska, för att få tas upp till prövning, framställas till mark- och miljödomstolen inom 10 år från dagen för lagakraftvunnen dom.

Omprövning av tillstånd

- Vid omprövning av tillståndet är A O enligt 31 kap. 22 §, andra stycket, punkten 3, miljöbalken inte skyldig att utan ersättning avstå från mer än en tjugondel (1/20) av den vattenmängd som omfattas av tillståndet till verksamheten.

Prövningsavgift

- Mark- och miljödomstolen ändrar den med stöd av 3 kap. förordningen (1998:940) om avgift för prövning och tillsyn enligt miljöbalken tidigare fastställda avgiften för målets prövning till tjugoåttatusen femhundra (28 500) kr.

Rättegångskostnad

- A O åläggs att utge ersättning för rättegångskostnader till Länsstyrelsen i Skåne län med femtusen sexhundra (5 600) kronor. På beloppet ska utgå ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.
-

ANSÖKAN

Yrkande

Sökande A O yrkar enligt 11 kap. miljöbalken (MB) om tillstånd till vattenverksamhet enligt följande:

1. Lagligförklaring av grundvattentäkterna, brunn nr 3 med en momentan kapacitet om 18,7 l/s, på fastigheten X, brunn nr 4 med en momentan kapacitet om 10,6 l/s, på fastigheten Y och brunn nr 5 med en momentan kapacitet om 7,5 l/s, på fastigheten Z. Samtliga fastigheter är belägna inom Kristianstads kommun.
2. Att framdeles få bortleda grundvatten ur brunnarna nr 3, 4 och 5 för jordbruksbevattning, under perioden 1 mars – 31 oktober, till en sammanlagd mängd om 925 000 m³ under en rullande femårsperiod, dock maximalt 1600 m³ per dygn ur brunn nr 3, maximalt 900 m³ per dygn ur brunn nr 4 och maximalt 650 m³ per dygn ur brunn nr 5. Uttag för ett enskilt år begränsas till 260 000 m³.
3. Att vattenmängden fritt får disponeras mellan brunnarna.
4. Att få bibehålla och underhålla pumpar och pumputrustningar med tillbehör.
5. Att få ersätta brunnarna nr 3, 4 respektive 5 med nya brunnar till samma djup och inom ett avstånd av 50 m från respektive befintlig brunn om någon brunn skulle bli obrukbar.
6. Verkställighetstillstånd.
7. Om yrkande 2 ovan ogillas yrkas i andra hand att yrkandet ersätts med yrkande 7 nedan och med övriga yrkanden lika:
Att framledes få bortleda grundvatten ur brunnarna nr 3, 4 och 5 för jordbruksbevattning, under perioden 1 mars – 31 oktober, till en sammanlagd mängd om 260 000 m³ per år dock maximalt 1 600 m³ per dygn ur brunn nr 3, maximalt 900 m³ ur brunn nr 4 och maximalt 650 m³ per dygn ur brunn nr 5.
8. Att den vattenmängd som inte ersätts vid omprövning fastställs till en tjugondel (1/20) av den vattenmängd som omfattas av tillståndet till företaget.

9. Att tiden för anmälan om ersättning till följd av oförutsedd skada bestäms till tio år.

Bevattningsamfällighet

Sökanden i detta mål A O och i ett parallellt mål (M 2490-10) M

E yrkade i ursprunglig ansökan om att en bevattningsamfällighet skulle bildas för fördelning av den mängd grundvatten som tillstånden medger att bortleda ur brunnarna nr 1, 2, 3, 4 och 5. Brunnsägarna och rättighetshavaren för brunnarna nr 1 – 5 skulle fritt få disponera vattnet sig emellan enligt överenskommelse. Skulle överenskommelse inte nås inom samfälligheten om hur vattnet skulle fördelas föreslogs att vattnet fördelades efter följande andelstal. Brunn nr 1: 40 procent, brunn nr 2: 14 procent, brunn nr 3: 31 procent, brunn nr 4: 11 procent och brunn nr 5: 4 procent. Yrkandet om bevattningsamfällighet återkallades i sökandens sista komplettering till ansökan med motivering om att grundvattentillgången är så god att någon bevattningsamfällighet inte ansågs behövlig.

Orientering

Aktuell brukningsenhet ligger i och omkring Kiaby, ca 5 km nordost om Fjälkinge, inom den nordöstra delen av Kristianstadsslätten i Kristianstads kommun. Enheten omfattar för närvarande en areal om ca 180 ha ägd och arrenderad mark. Den behagliga jordmånen ger goda förutsättningar för specialodlingar. På brukningsenheten produceras för närvarande traditionella jordbruksgrödor med betydande inslag av potatis och sockerbetor. Dessutom odlas grönsaker på friland.

De ovan angivna grundvattentäkterna på fastigheterna X, Y och Z ska möjliggöra bevattning inom brukningsenheten.

Ägaren M E till fastigheterna XX och YY (brunnar nr 1 och 2)

har samtidigt ingett ansökan om grundvattenuttag för jordbruksbevattning. Influensområdena sammanfaller delvis och gemensamma utredningar har företagits för vattenverksamheterna.

Rådighet

A O äger fastigheterna X, Y och XXX i Kristianstads kommun och har servitutsavtal att använda brunnen på fastigheten X och har därmed rådighet.

Vattenrättsliga prövningar m.m.

Inom influensområdet och området för grundvattenbildning finns så vitt känt fyra tillstånd för grundvattenuttag enligt MB, vattenlagen (1983:291) eller äldre lagstiftning. Tillstånden finns på fastigheterna:

Fastighet	Mål nr	Tillståndsgiven mängd
ZZ	A 22/1956	720 m ³ per dygn* ¹
XY	A 23/1956	480 m ³ per dygn* ²
XZ	A 16/1965	66 000 m ³ /år, kommunalt* ³
ZX	DVA 34/1983	65 500 m ³ /år, bevattning

*¹ Omprövning av tillstånd för årligt uttag om 115 000 m³

*² Omprövning av tillstånd för årligt uttag om 42 500 m³

*³ Den kommunala täkten ligger strax utanför tillrinningsområdet varför endast halva tillståndet (33 000 m³) belastar aktuellt tillrinningsområde.

Höjdsystem

Använt höjdsystem är rikets, RH70.

Vattentäkter

Brunn nr 3, som utfördes 1977, finns i anslutning till bruksningscentrum på fastigheten X. Brunnen är 87 m djup och dess kapacitet är 18,7 l/s.

Brunn nr 4, som utfördes 1984, finns i centrum av skiftet 4 nordväst om Kiaby tätort på fastigheten Y. Brunnen är 66 m djup och dess kapacitet är 10,6 l/s.

Brunn nr 5, som utfördes 1988, är belägen på fastigheten Z. Servitut finns till förmån för fastigheten XXX. Brunnen är 63 m djup och dess kapacitet är 7,5 l/s.

Anordningar för vattnets utnyttjande

De tre brunnarna är försedda med djupvattenpumpar som pumpar vattnet till permanenta nedgrävda ledningar med hydranter som kompletteras med flyttbara ledningar. Till pumparna hör styr- och reglerutrustning. Till spridning av vattnet disponeras sex kastspridare.

Vattenbehov

Vid planering av växtföljd för brukningsenheten kommer de mest bevattningsintensiva grödorna att odlas på olika skiften. Detta innebär att vattenbehovet för respektive brunn måste beräknas utifrån det största behovet. Om vattenresursen i samma akvifer kan fördelas mellan brunnarna, så kan behovet beräknas utifrån en tänkt växtföljd på hela brukningsenheter. Därigenom blir det beräknade vattenbehovet lägre än om maximalt behov behöver intecknas för respektive brunn.

Jordbruksverket har beräknat vattenbehovet för jordbruksbevattning för hans brukningsenhet till ca 260 000 m³ för torrår och till ca 210 000 m³ för normalår. För en löpande femårsperiod kan det totala vattenbehovet bedömas till ca 1 200 000 m³.

Vid bildande av en bevattningssamfällighet kan det maximala vattenbehovet beräknas till 560 000 m³ per år för de fem brunnarna ägda av honom och M E . Det förutsätts då att den totalt tillståndsgivna vattenmängden fritt fördelas mellan de fem brunnarna, dock med beaktande av maximalt tillståndsgivet dygnsuttag för respektive brunn.

Möjligheten att använda ytvatten i stället för grundvatten till vissa grödor innebär risk att utrustning och grödor kontamineras med icke önskvärda bakterier. Det gäller produkter som vi äter utan föregående upphettning som t.ex. sallad. Att använda samma bevattningsanläggning till att vattna t.ex. potatis med ytvatten och sallad med grundvatten är inte försvarbart. Att ha dubbla bevattningsanläggningar kan inte anses ekonomiskt försvarbart så länge grundvattentillgången är god.

Brunnsinventering

Brunnsinventering har utförts genom utsändning av ett frågeformulär jämte svarskuvert till fastighetsägare med hela eller del av fastigheten inom ett preliminärt bedömt influensområde, större än det slutliga praktiska influensområdet. Efter det att provpumpningarna genomförts, kunde det preliminära området reduceras. Inom det slutligen bedömda influensområdet har förutom uttagsbrunnarna 64 brunnar inventerats, varav 19 borrhå, 30 grävda och 17 rörspetsbrunnar. Två av de grävda brunnarna är fördjupade med rörspetsar. Brunnsinventeringen har kompletterats med uppgifter från Sveriges geologiska undersöknings (SGU) brunnsarkiv.

Geologi

Berggrunden i det aktuella området består av sediment från kritperioden i form av sandiga kalkstenar och kalkhaltiga sandstenar. Därunder påträffas i allmänhet en grön och dåligt konsoliderad sandsten, i allmänhet kallad glaukonitsand eller glaukonitsandsten. Kritberggrunden, som oftast har en mäktighet av 50-100 m i området, underlagras av mer eller mindre kaolinvittrat urberg. I anslutning till några höjder i den södra delen av området (Fjälkinge backe och Lilles backe) är kritberggrunden tunnare och på höjderna går även urberget i dagen.

I markytan består jordarterna i området till stor del av svallsand som i öster i allmänhet är underlagrad av lera och morän. Leran och moränen når lokalt upp till markytan. En av de större isälvsavlagringarna på Kristianstadsslätten utbreder sig i området. Denna består till stor del av sand och grus från markytan till berggrundsytan. I den östra delen av området förekommer ett kärr- och gytteområde. Jorddjupet, som oftast varierar mellan 20 och 40 m, minskar i anslutning till urbergshöjderna.

Påverkan vid grundvattenuttag

De fem bevattningsbrunnarna har provpumpats under perioden 19-28 oktober 2009. Provpumpningen har utvärderats av Geo Scania, O G, som i rapport daterad den 14 juni 2010, bilaga E till ansökan, beskriver det sökta vattenuttagets inverkan på grundvattennivån i omkringliggande brunnar. Provpumpningarna in-

leddes med brunnarna 1 och 2 (samtida ansökan nämnd i kapitel ”orientering”) som först pumpades under två dygn. Därefter startades pumparna i brunnarna 3, 4 och 5 och provpumpningarna fortsatte under fem dygn i alla tre brunnarna. Den 26 oktober avbröts pumpningen i brunn 1 och kapaciteten reducerades i brunn 2. Därigenom kom uttaget i brunn 2 att överensstämma med den kapacitet som brunnen har när den är sammankopplad med brunn 1. Den 27 oktober avbröts provpumpningen i brunn 2, efter det att stationärt tillstånd hade uppnåtts och nästa dag skedde samma sak i brunnarna 3, 4 och 5. Bevattningsbrunnarna provpumpades således under sju – åtta dygn, varav samtidigt under fem dygn.

Under provpumpningen sjönk uttaget i brunn 3 från 19,1 l/s under de första timmarna till 18,7 l/s under återstoden av provpumpningen. Brunn 4 provpumpades med 10,6 l/s under hela perioden och brunn 5 med 7,5 l/s under samma tid.

Vid provpumpningen observerades grundvattennivån, förutom i uttagsbrunnarna, i 16 borrhåll och 7 grävda brunnar samt en rörspetsbrunn. En av de grävda brunnarna är fördjupad genom neddrivning av en rörspets som når ned till de undre delarna av jordlagren. Brunnen reagerade inte för provpumpningen av brunn 1 eller 2, men påverkades något genom pumpningen av brunn 3.

Provpumpningarna visade att de gjorda uttagen medförde förhållandevis måttliga avsänkningar i uttagsbrunnarna. Stationära tillstånd, då uttagen balanserades av tillrinningen till brunnarna, uppkom i brunnarna 1, 3, 4 och 5 efter några dygn och i brunn 2 efter det att kapaciteten hade reducerats under det sista dygnet av provpumpningen. Den lägre kapaciteten i brunn 2 uppkommer när brunnarna 1 och 2 används samtidigt.

Någon påverkan på de övre jordlagren bedöms inte grundvattenuttaget medföra, så miljön och växter torde inte skadas.

Någon ytterligare påverkan i området genom t.ex. sättningar i marklagren är inte sannolik, eftersom vattenuttaget sker på stort djup och avsänkningen av grundvat-

tennivån i berggrunden i allmänhet blir liten på omkringliggande fastigheter (oftast mindre än de naturliga, årliga fluktuationerna). Någon avsänkning av grundvattennivån i de övre delarna av jordlagren kan inte heller förväntas. Jordlagren består dessutom till största delen av morän eller sand, där sättningsproblem inte förekommer.

Geo Scania, O G, bilaga E till ansökan, har redovisat en vattenbalansberäkning vari framgår att totala grundvattenuttagen inklusive nu sökta uttag inom infiltrationsområdet under normalår uppgår till ca 65 procent av tillgängligt grundvatten medan vattenuttagen under torrår uppgår till ca 86 procent av tillgängliga grundvattenbildningen.

De utförda provpumpningarna visar att ett sammanlagt uttag av ca 100 l/s ur brunnarna 1 till 5 kommer att påverka ett antal omkringliggande brunnar. Avsänkningen i dessa kommer dock inte att bli så stor att det bör uppkomma några problem med vattenförsörjningen.

Vattenbalansberäkningen visar att de sökta grundvattenuttagen inom området är klart mindre än den möjliga grundvattenbildningen under såväl normalår som torrår.

Vattenkvalitet

Vattenanalyserna visar att vattnet är utan anmärkning för bevattningsändamål.

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljökonsekvensbeskrivning har upprättats av B W, Ekologgruppen i Landskrona AB. Samråd med enskilda har genomförts dels genom skriftlig inbjudan, dels genom möte den 11 mars 2010. Dessutom har samrådet annonserats i Kristianstadsbladet. Samråd med Länsstyrelsen i Skåne län har skett genom telefonsamtal och tillhandahållande av tekniskt underlag samt minnesanteckningar från samråd med enskilda.

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen har den 26 mars 2010, dnr 531-6926-10, fattat beslut att sökt vattenverksamhet **inte** kan antas medföra betydande miljöpåverkan, bilaga G:3 till miljökonsekvensbeskrivningen i ansökan.

Ekonomi

Jordbruksverket, Vattenenheten, har sammanställt ett PM över det ekonomiska utfallet av bevattningen. Anläggningskostnaderna för brunnarna uppgår till ca 380 000 kr och årskostnaderna inklusive driftkostnaderna har beräknats till 675 850 kr. Merintäkterna under normalår beräknas till ca 1 286 500 kr. Det ökade årliga överskottet till följd av bevattningen blir av storleksordningen 600 000 kr.

Tillåtlighet

Sökanden A O anser att de föreslagna åtgärderna inte strider mot gällande planer och att miljöbalkens syfte liksom dess hänsynsregler uppfylls. Han menar vidare att nyttan med vattenverksamheten överstiger kostnaderna. Han anser därför att vattenverksamheten bör tillåtas.

Sakägare, motstående intressen

P B, ägare av fastigheterna YX och ZY, har i brev uttryckt oro för sin vattenförsörjning. Fastigheten ZY ligger utanför beräknat influensområde medan fastigheten YX delvis ligger innanför influensområdet med byggnaderna nära begränsningslinjen för influensområdet. B upplyser om att han har två djupborrhade brunnar. Brevet föranleder ingen åtgärd från sökanden utan han hänvisar till reglerna om ersättning för oförutsedd skada.

L och I N, fastigheten YXZ, har i brev uttryckt oro för sin vattenförsörjning. Fastigheten ligger mitt i det totala influensområdets östra del. Ns brunn är borrhad och totalt ca 23 m djup. Brunnen är i botten försedd med silspets och 2 m upp ytterligare en sil. N ska själv utreda om brunnen, silar m.m. är i funktionsdugligt skick. Eventuella brister i anläggningen svarar N

själv för. Sökanden A O åtar sig att hålla N skadeslös om det skulle visa sig att eventuell skada har samband med sökandens grundvattenbortledning.

Med stöd av ovanstående jämte bilagor gör sökanden A O gällande att sökt tillstånd inte medför skada, intrång eller annan olägenhet för omkringliggande fastigheter och brunnar eller för andra enskilda eller allmänna intressen. Bevattning med grundvatten har utförts sedan 1980.

Sakägare i målet är enligt A Os uppfattning ägare till fastigheter med brunnar inom det ”praktiska” influensområdet, bilaga B till ansökan. En förteckning över fastigheter inom det praktiska influensområdet har upprättats, fastighetsförteckning redovisas i bilaga H till ansökan.

Villkor, kontrollprogram

Sökanden föreslår följande villkor:

Mätning av uttagen vattenmängd från brunn 3, 4 och brunn 5 ska ske kontinuerligt med fast monterade summerande vattenmätare vid produktionsbrunnarna. Journalföring ska ske en gång per månad under bevattningsperioden.

Sökanden föreslår följande kontrollprogram:

Kontrollmätning av grundvattennivån i produktionsbrunnarna 3, 4 och 5 föreslås ske vid bevattningsperiodens början och slut samt en gång i månaden under bevattningsperioden. Kontrollmätning föreslås ske under den tid som bestäms för anmälan om ersättning för oförutsedd skada.

Ett gemensamt kontrollprogram för A O och M E (sökande i parallellt mål M 2490-10), föreslås bli upprättat i samråd med tillsynsmyndigheten, länsstyrelsen.

Kontrollmätning av grundvattennivåer i sakägares brunnar föreslås ske vid bevattningsperiodens början och slut samt en gång varannan månad under bevattningsperioden. Kontrollmätning föreslås ske under den tid som bestäms för anmälan om

ersättning för oförutsedd skada. De grävda brunnarna nr 16, 19 och 40 på fastigheterna ZYX, XZY och XXX samt de borrade brunnarna nr 12, 26, 28, 33 och 39 på fastigheterna ZZZ, YYY, XY, YX och Z föreslås för kontrollmätning.

Kontrollmätning på nitrathalten kan utföras genom att vattenprov tas ur produktionsbrunnarna samt ur grusfilterbrunnen på fastigheten ZZ. Vattenprov för analys föreslås bli utfört vart femte år.

Samordning bör ske med kontrollprogram för fastigheterna ZZ och YY.

Begränsning i ersättningsrätten

Med hänsyn till den betydelse bevattning har i ett modernt, rationellt och effektivt jordbruk yrkar sökanden A O att den vattenmängd som inte ersätts vid omprövning fastställs till 1/20 av den vattenmängd som omfattas av tillståndet till företaget.

Oförutsedd skada

Då inga erinringar framförts under tidigare bevattningssäsonger till sökanden föreslår A O att tiden för anmälan om ersättning till följd av oförutsedd skada blir bestämd till tio år. Som skäl för yrkandet anges att bevattning pågått under flera år och att inga erinringar framförts till sökanden.

Verkställighetstillstånd

A O anhåller om tillstånd att ta tillståndet i anspråk utan hinder av att domen inte vunnit laga kraft. Som skäl för yrkandet anges att produktionen är i drift och att bevattning pågått sedan 1980-talet och att uppehåll i bevattningen under sommaren kan medföra betydande intäktsbortfall.

INKOMNA YTTRANDE

Kristianstad kommun, Miljö- och hälsoskyddsnämnden påtalar att generellt måste våra grundvattentillgångar användas på ett sätt som präglar hushållnings- och kretsloppstänkande. Vad gäller uttag av grundvatten har en god hushållning tolkats så att uttaget inte ska vara större än nybildandet. Miljö- och hälsoskyddsnämnden hänvisar till DHI:s undersökning och påtalar att en konsekvensanalys av alternativet att nyttja ytligare grundvatten (i isälvsavlagringar) saknas. Nämnden tycker det är positivt att maxuttaget beräknas på en femårsperiod och att tillståndet på så sätt inte in-tecknar en större mängd än vad som i realiteten är nödvändig. Nämnden påtalar vikten av att göra en kvalitetsundersökning av det ytliga grundvattnet då uttagen av grundvatten inom området har påskyndat grundvattenbildningen i de djupare lagren. Den högre strömningshastigheten för det nybildade grundvattnet kan leda till att det djupa grundvattnet sammanblandas med ungt grundvatten med annan grundvattenkemi. Det ökade läckaget av ytligt grundvatten till djupare akvifärer sker på bekostnad av avrinningen till sjöar och vattendrag. Kommunen anser att grundvattnet i glaukonitsandstensakvifären bör nyttjas restriktivt och endast för ändamål som kräver den högsta vattenkvaliteten. Miljö- och hälsoskyddsnämnden påtalar också att bästa möjliga teknik ska användas.

Länsstyrelsen i Skåne län har ingen erinran mot A O yrkande om laglig-förklaring av brunnarna nr 3, nr 4 samt nr 5, på fastigheterna X, Y och Z eller eventuell ersättningsbrunn. Länsstyrelsen ställer sig positiv till att tillstånd för bevattnings ges under förutsättning att utrymme finns.

I aktuellt mål, med av sökande A O yrkade volymer, yrkar dock Länsstyrelsen att ansökan avslås. Den sökande yrkar att tillsammans med sökande i mål M 2490-10 ta ut grundvatten till en mängd av 560 000 m³ per år vilket motsvarar mer än hälften av grundvattenbildningen i området ett torrår. Tillsammans med de totalt angivna uttagen uppgår uttaget till 85 procent av grundvattenbildningen i området under ett torrår och 60 procent under bästa angivna förhållanden. Det är stor sanno-

likhet att ett sådant högt sammantaget grundvattenuttag påverkar det hydrologiska systemet i området negativt.

Enligt 2 kap. 3 § MB ska alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet iaktta de begränsningar och försiktighetsmått som behövs för att förebygga, hindra eller motverka skada eller olägenhet på människors hälsa och miljö. Enligt 11 kap. 7 § MB får en vattenverksamhet endast utföras så att den inte försvårar för annan verksamhet som i framtiden kan antas beröra samma vattentillgång. Ett uttag av den storlek som ansökan avser kommer att omöjliggöra andra framtida uttag så som utökad kommunal dricksvattenförsörjning, andra bevattningsuttag, hushållsuttag vid ökad befolkningsmängd etc.

Länsstyrelsen yrkar i andra hand att tillstånd ges för grundvattenuttag men att storleken på uttaget regleras i ett villkor med prøvotid. Prövotiden sätts förslagsvis till tio år där en uppföljning ska möjliggöra en relevant bedömning av påverkansrisker och godtagbar uttagsvolym. Domstolen bör bemyndiga tillsynsmyndigheten att godkänna ett kontrollprogram i syfte att klargöra förutsättningarna för grundvattenuttag samt besluta om ytterligare hushållningsbestämmelser med anledning av vad som framkommer av undersökningarna i kontrollprogrammet. Undersökningar som bör ingå kontrollprogrammet är bland annat nivåmätningar i den undre och övre akvifären för att se på återhämtningen samt återkommande prov på vattenkvalitén för att avgöra om föroreningar så som bekämpningsmedel når grundvattnet så som beskrivits i tidigare yttrande.

Länsstyrelsen vill, med hänvisning till uttagens andel av grundvattenbildningen, göra domstolen uppmärksam på att man i danska riktlinjer för grundvattenförekomsternas kvantitativa status har som utgångspunkt att man kan utvinna 35 procent av grundvattenbildningen i en grundvattenförekomst (Retningslinjer for udarbejdelse af indsatsprogrammer Version 5,0 – høring af vandplanforslag, Miljøministeriet By- og Landskabsstyrelsen, december 2010).

Länsstyrelsen anser i övrigt att den här typen av verksamhet bör tidsbegränsas till förslagsvis 20 år i enlighet med 16 kap. 2 § MB. De 20 åren börjar lämpligen löpa efter den eventuella prövotidens utgång. Med tanke på att förhållandena för bland annat grundvattenbildning kommer att förändras i framtiden i och med klimatförändringen är det lämpligt att den här typen av verksamhet prövas på nytt efter nya rådande förhållanden.

Länsstyrelsen yrkar ersättning för handläggning av ärendet med totalt 5 600 kr (7 timmar á 800 kr).

SGU påtalar att de två gemensamma ansökningarna (mål M 2490-10 och M 2491-10) redovisar två alternativ där det ena alternativet är att under en rullande femårsperiod få ta ut sammanlagt 2 025 000 m³ grundvatten, och det andra alternativet att årligen få ta ut 560 000 m³. Alternativen skiljer sig åt så till vida att vid rullande femårsperiod saknas ett maxuttag per år, och att i de ansökta dygnsvolymerna kan i princip ett rullande femårsvärde tas ut under ett och samma år. Alternativ 1 medför att de tillståndsgivna uttagen sett över en femårsperiod är ca 25 procent lägre än med alternativ 2. Med alternativ 1 kan dock problem med uppföljning och tillsyn av uttagen komma att bli problematisk, och som ett tredje alternativ bör beaktas möjligheten till en kombination av de två alternativen, med dels ett rullande femårsvärde på sammanlagt 2 025 000 m³ men med ett maximalt uttag av 560 000 m³ per år. Alternativ 1, vilket möjliggör stora uttag under ett och samma år, är inte beskrivet i den bifogade miljökonsekvensbeskrivningen. SGU anser att tillstånd kan ges för de sökta uttagen, dock bör möjligheten till att kombinera de två volymalternativen beaktas. Om alternativ 1 väljs bör sökanden redovisa konsekvenserna av ett årsuttag av 2 025 000 m³, vilket med detta alternativ är ett möjligt scenario.

På frågor som domstolen har ställt till myndigheten har SGU meddelat följande: Förutsättningar finns att inom det angivna uttagsområdet bortleda, den i målen sökta mängden, grundvatten för jordbruksbevattning. Dock bör man ha ett kontrollprogram som övervakar och kontrollerar den påverkan som grundvattenuttagen i området medför.

Den tillgängliga volymen grundvatten uppgår till ca 1,1 Mm³, vilket i stort sett motsvarar den tidigare redovisade tillgången. Detta avser den totala mängd grundvatten som kan vara tillgänglig för uttag i området. Stora uttag ur jordlagren medför att uttagen ur berggrunden minskas med motsvarande volym. Detta medför att de sökta uttagen ryms inom tillgänglig vattenbalans för området.

I DHI:s rapport framgår att det finns en risk för att området närmast Oppmannasjön delvis kommer att övergå från utströmningsområde till inströmningsområde och att detta kan påverka ekosystemen i strandnära lägen samt att Oppmannasjöns vattenbalans påverkas negativt. SGU:s bedömning är att av de uppräknade riskerna torde påverkan på de strandnära ekosystemen vara större än risken för den minskade tillrinningen till sjön. Även här bör man i framtida kontrollprogram se till att ha en eller flera övervakningspunkter som kan visa om det ytliga utströmningsområdet påverkas.

Enskilda intressen

Skräbeåns vattenråd i Bromölla kommun. Ansökan berör Skräbeåns avrinningsområde. Skräbeåns vattenråd har inte omfattats i något samråd och kan därför inte uttala sig i det specifika ärendet. Vattenrådet vill dock göra domstolen uppmärksam på en oroande utveckling av det lokala hydrologiska kretsloppet inom Kristianstadsslätten. Vattentillrinningen till sjöar och vattendrag, i det här fallet Oppmannasjön och Ivösjön, bör inte tillåtas minska i någon större omfattning genom framtida uttag av det djupa grundvattnet. Skräbeåns vattenråd hänvisar till det underlag som Grundvattenrådet för Kristianstadsslätten samt Kristianstads kommun har lagt fram, med jämförelser mellan ”naturliga” förhållanden på 1930-talet och framåt i tiden.

A B har skickat in en vattendom för sin fastighet, ZX, med uppmaning till mark- och miljödomstolen att man beaktar det tillståndsgivna vattenuttaget då bedömning av nytt vattenuttag görs. Vattendom för ZX medger ett årligt tillstånd, under perioden 1 maj - 15 september, att uttaga grundvatten

ur brunn nr 77 intill i medeltal 475 m³/dygn för perioden, dock högst 1 080 m³/dygn för jordbruksbevattning av den markareal på vilken sökanden grundat sin behovsutredning.

B och N M är ägare av fastigheterna YX samt

YZX med borrhållning på bägge fastigheterna. De förutsätter att deras brunnsvatten inte ska påverkas vare sig det gäller tillgång eller kvalitet, om ansökan om tillstånd till vattenverksamhet fastslås.

P och M-L J är ägare av fastigheterna XXXX och YYYY

och framhåller sina och kommande ägares intressen genom att yrka på att den nu sökande inte tar större mängd vatten i anspråk inom tillrinningsområdet än att grundvattnet också ska räcka för bevattning i samma omfattning per ytenhet på omkringliggande fastigheter, utan miljökonsekvenser. Grundvattennivån måste hinna återställa sig så att det inte blir permanenta sänkningar av vattennivåerna i brunnarna, som påverkar framtida möjligheter till vattenuttag ur dem. Vattenkvaliteten får inte heller försämrats p.g.a. uttagen.

A OS BEMÖTANDE AV YTTRANDE

Myndigheter med flera som yttrat sig har framfört liknande synpunkter. Sökanden A O sammanfattar sin inställning till de övergripande inkomna synpunkterna.

Angående yrkad vattenmängd ur de fem brunnarna, 1 100 000 m³ respektive 925 000 m³ under en rullande femårsperiod. Genom att beräkna vattenbehovet för jordbruksbevattning över en rullande femårsperiod intecknas inte grundvattenresursen för ett torrår som sällan inträffar. Utnyttjandegraden av grundvattenresursen, beräknat på sätt som tidigare varit vanligt förekommande, där torråret för både grundvattenbildning och bevattningsbehovet varit dimensionerande, uppgår till ca 85 procent. För en mer realistisk syn uppgår utnyttjandegraden i stället till ca 55 procent över en rullande femårsperiod. Detta synsätt lämpar sig väl i aktuellt om-

råde med ett betydande grundvattenmagasin som enstaka år kan tåla ett uttag som överskrider nybildningen av grundvattenmängden.

Expertmyndigheten SGU bedömer att grundvattenbildningen är beräknad på ett adekvat sätt, men bedömer att den kan vara större än den redovisade i isälvsavlagringen. Enligt en senare undersökning från Uppsala universitet (Grundvattenbildning i svenska typjordar: Rodhe m.fl., 2006) kan grundvattenbildningen till grovkorniga jordarter (grus, sand) i nordöstra Skåne uppgå till ca 300 mm/år under ett normalår och till ca 200 mm under år som statistiskt sett underskrids ett år av tio, den s.k.10-årstorkan.

De medger att grundvattenuttagen under ett och samma år begränsas till 300 000 m³ för M E och till 260 000 m³ för A O. Härigenom minskar risken för ett överutnyttjande av grundvattenmagasinet.

Grundvattenuttagens påverkan på vattenförhållandena i Oppmannasjön har i miljökonsekvensbeskrivningen angivits ”Dessutom har vattenbalansberäkningen visat på ett överskott av tillströmmande grundvatten och därigenom bedöms det aktuella uttaget inte ha någon påverkan på sjön som skulle kunna motverka målet mot en minskad näringsbelastning”. Strandlinjen runt Oppmannasjön är av storleksordningen 30 km. Räknas delar av den östra sidan, mot Ivösjön bort, återstår ca 20 km där en eventuell grundvattentillströmning kan ske. Ca 2 km av området, för vilket grundvattenbalansberäkningen utförts, vetter mot Oppmannasjön. Eventuell påverkan torde vara försumbar.

Att förlita sig på att koncentrationen av oönskade ämnen i Oppmannasjön ska spädas ut med hjälp av grundvatten måste vara sämre än att angripa problemen vid källan.

Risken för spridning av näringsämnen och bekämpningsmedelsrester till djupare liggande grundvatten påtalas i flera yttranden. Det finns exempel där vattenprov

tagits ur bevattningsbrunnar på Kristianstadsslätten för analys av nitrathalten sedan mer än 30 år. Under denna tid har inga förändringar i nitrathalten uppmätts.

Sammanfattning av övergripande synpunkter:

- De sökta verksamheterna bedöms inte menligt påverka eller skada vattenförhållandena varken vad gäller yt- eller grundvattnen.
- Grundvattenuttagen under ett och samma år medges begränsas till 300 000 m³ för M E och till 260 000 m³ för A O.
- Till kontrollprogrammet medges att det fogas att ett vattenprov ska tas vart femte år ur vardera produktionsbrunn för analys av nitrathalten.

A O FORTSÄTTER

Kristianstad kommun, Miljö- och hälsoskyddskontoret

Tidigare bedömning är att det inte är praktiskt möjligt att kunna få ut tillräckligt stor kapacitet vatten ur det övre grundvattenmagasinet. Att blanda ytvatten från till exempel Oppmannasjön med grundvatten för bevattning av grönsaker är inte tillrådligt med hänsyn till vattenkvaliteten.

Det är känt från flera platser att det naturligt förekommer förhöjda halter av nitrat i randzonen i övergången mellan urberg och krit-/kalkstensberggrund. De för oss kända analysresultaten av grundvattenkvaliteten visar inte någon förändring över åren.

Den modellberäkning som kommunen låtit utföra har vad han förstår inte kalibrerats utifrån de mätningar av grundvattennivåer som gjorts i samband med hans utredningar. Vidare blir resultatet från modellberäkningarna missvisande om vattenuttagen till jordbruksbevattningen anges som maxvärden varje år, när detta kanske inträffar vart tjugonde år.

Sveriges Geologiska Undersökning

Förutom ovanstående vill han komplettera med följande beskrivning av grundvattenförekomsten ”Horna norra”, vilken han bedömer är den isälvsavlagring som han benämnt Oppmannaåsen. Denna innehåller betydande grundvattentillgångar som huvudsakligen utnyttjas genom uttag från grävda brunnar. Vid provpumpningarna har mätningar av grundvattennivån utförts i sju grävda brunnar, varav en är fördjupad med rörspets samt en rörspetsbrunn. Brunnarna är belägna mellan 130 m och 900 m från närmast bevattningsbrunn och nedförda såväl i isälvsavlagringen som i svallsand och morän. Ingen av dessa observationsbrunnar påverkades till följd av provpumpningarna, vilket innebär att någon påverkan på grundvattenmagasinen i jordlagren till följd av bevattningsuttagen inte är sannolik.

För ytvatten- och ekosystem är det ytliga grundvattenmagasinet viktigast. Av vattenbalansen, bilaga 2, framgår att utnyttjandegraden ur det ytliga grundvattenmagasinet är ca 35 procent.

De redovisade mätningarna visar att det inte finns några tecken på sjunkande grundvattennivåer i berggrundsakvifären i området omkring Kiaby. Någon ökning av inströmningsområdena och minskning av utströmningsområdena kan därför inte ha ägt rum. De utförda provpumpningarna visar dels att någon påverkan av grundvattennivån i de övre jordlagren inte förekommer och dels att de praktiska influensområdena i berggrundsakvifären inte sträcker sig ut i Oppmannasjön. Någon negativ påverkan på strandpartierna vid sjön eller på sjöns vattenbalans är därför inte möjlig.

Länsstyrelsen i Skåne län

Länsstyrelsens yrkande på att ansökan ska avslås bestrids. Att länsstyrelsen yrkar avslag är anmärkningsvärt, när man först beslutat om att verksamheten inte antas medföra betydande miljöpåverkan och att han och Magnus Ericsson därefter minskat yrkad vattenmängd med ca 30 procent.

Länsstyrelsen menar att de sökta uttagen är för stora med tanke på grundvattenbildningen. Han hänvisar till expertmyndigheten, SGU, som anser att de sökta uttagen kan tillåtas. Han och M E medger att det införs en begränsning för årsuttagen.

Någon risk att grundvattenuttagen ska orsaka inträngning av sjövattnet till grundvattenmagasinen föreligger inte. Grundvattennivån i samtliga observationsbrunnar låg över sjöns vattenyta när provpumpningarna inleddes och avslutades. Influensområdet sträcker sig inte heller ut i sjön.

Länsstyrelsens yrkande i andra hand om att tillståndet ska sättas under prövotid bestrids. Jordbruksbevattning med grundvatten har pågått på Kristianstadsslätten sedan 1960-talet. Någon skada har så vitt känt inte uppkommit till följd av bevattningsuttagen. Grundvattennivån är över tid bestående, och något överutnyttjande av grundvattenresursen kan inte konstateras. Provpumpningen, som utfördes kontinuerligt under ca en vecka visade inga avsänkningar i den övre akvifären. I ett tillstånd till grundvattenuttag för jordbruksbevattning ur en brunn i trakten av Gringelstad fanns ett villkor om mätning av nitrathalten. Tiden för oförutsedd skada har gått ut, men tillståndshavaren fortsätter på eget initiativ att analysera nitrathalterna. Ingen nitrathalt har konstaterats i brunnen under de trettio år som analyserna utförts. I en borrhållad brunn på fastigheten Kristianstad Skepparslöv 60:2 uppmättes nitrathalter om 29 - 35 mg/l under åren 1979 - 1985, SGU rapport 52:1988. I samma brunn uppmättes nitrathalten till 32 mg/l år 2010. Under de mer än 30 år som mätningarna pågått kan inte någon förändring av nitrathalterna noteras.

Vad gäller just vattenverksamhet finns flera "ventiler" angående ett tillstånd såsom:

- Tid för anmälan om ersättning till följd av oförutsedd skada.
- Omprövningsbestämmelser i 24 kap. MB och 7 kap. 14 § lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Det har därför inte tidigare ansetts erforderligt med prövotidsbestämmelser i denna typ av prövningar.

De danska riktlinjer som länsstyrelsen hänvisar till är utarbetade av Miljöministeriet och By- och Landskabsstyrelsen och är enligt hans tolkning en skrift med politisk viljeinriktning. Grundvattnet avhandlas huvudsak i kap. 4.7. Riktlinjerna pekar på att påverkan på vattenområden inte får vara sådan att miljömål inte kan uppnås och att **signifikant skada terrester ekosystem inte ska uppstå**. Ändringar i grundvattenströmningen får inte ske så att saltvatteninträning sker. Vidare anges att grundvattenuttag inte **väsentligt** får försämra tillstånden i berörda vattendrag eller medföra väsentlig skada på terrester ekosystem. Som utgångspunkt anges att den utvinningsbara grundvattenresursen **kan** beräknas till 35 procent av grundvattenbildningen. Den danska rapporten kan inte tillämpas i detta område. Förutsättningarna på varje plats/område måste ligga till grund för bedömningarna i det enskilda fallet. Inom aktuellt område har man sand och grus som ger betydande grundvattenbildning och i princip ingen ytvattenavrinning. Inga ytvattendrag kan således skadas. Någon påverkan kunde inte noteras i grävda brunnar under provpumpningen och den mark som inte är åker ligger nära Oppmannasjön, utanför influensområdet. Att terrester ekosystem skulle kunna ta skada av sökt verksamhet är inte sannolikt.

Grundvattenuttagens påverkan på allmänna eller enskilda intressen måste i varje enskilt fall värderas om det innebär skada för någon. Bedöms det att skada uppstår, så ska skadans art och omfattning värderas om den kan godtas. Om skada befaras kunna uppstå kan skadeförebyggande åtgärder vidtas eller kan skada ersättas. Länsstyrelsen har hänvisat till danska riktlinjer utan att närmare precisera i vilka avseenden som myndigheten anser dessa tillämpbara i just Kiabyområdet, eller vilka modifieringar som behövs i rapporten för en lokal anpassning.

Sammanfattningsvis finns i området inga ytvattendrag eller våtmarksmiljöer som kan skadas av den sökta verksamheten. Av MKB:n framgår att de sökta uttagen är mindre än ett dygns vattenomsättning i sjösystemet.

Han motsätter sig att tillstånden tidsbegränsas. Av klimat- och sårbarhetsutredningen framgår att under året blir vintern, våren och hösten regnigare medan somrarna blir torrare och odlingssäsongen blir längre. Detta innebär att vattenbehovet för bevatt-

ning kan komma att öka. Han och M E har beräknat vattenbehovet utifrån de grödor som nu odlas och med dess vattenbehov med beaktande av jordart, rot djup, avdunstning m.m. Skulle vattenmängderna som meddelas i tillstånden inte räcka i framtiden får förnyade ansökningar ges in för prövning med de förutsättningar som då råder. Med den ökade nederbörden under vinterhalvåret kan grundvattenbildningen förväntas öka. Mot denna bakgrund finns inget skäl att tidsbegränsa tillståndet.

Skräbeåns vattenråd

Allmänt hänvisas till vad som framförts ovan. Länsstyrelsen och kommunen tar tillvara de allmänna intressena. Dock ska mark- och miljödomstolen göra en allsidig bedömning av vad som ansökan avser och vad som framkommit i målen. Vattenrådet är oroligt för att växt- och djurliv kan komma att skadas av den sökta vattenverksamheten. Mot bakgrund av att om hela det sökta årsuttaget om 560 000 m³ momentant skulle tas ut så skulle sjöytans nivå påverkas mindre än 0,04 m. Genomsnittligt över växtsäsongen blir avsänknningen ca 0,1 mm per dygn om sjön varit helt innesluten (utan tillopp, avlopp eller avdunstning). Detta kan jämföras med avdunstningen som överstiger 0,5 m per år.

A O FORTSÄTTER

Yttranden från enskilda sakägare

B och N M

Mortensens fastigheter ligger i den nordöstra delen av influensområdet invid begränsningslinjen, vid Oppmannasjön. På fastigheten YX finns en 18 m djup borrhållsbrunn och på fastigheten XYZ finns en 4,5 m djup grävd brunn. Hans bedömning är att någon skada inte kommer att uppstå till följd av yrkade grundvattenuttag. I övrigt hänvisas till reglerna om oförutsedd skada.

A B

På fastigheten ZX finns en 75 m djup borrhållsbrunn och en 2,5 m djup grävd brunn. Den borrhållsbrunnen används till jordbruksbevattning. Fastigheten ligger ut-

anför influensområdet för de nu aktuella fem brunnarna, men det finns interferens mellan uttag ur brunnen på ZX och de nu sökta vattenverksamheterna. H och M E har beaktat tillståndet, DVA 34/1983, som finns för grundvattenuttag för jordbruksbevattning. Deras bedömning är att någon skada inte kommer att uppstå till följd av yrkat grundvattenuttag. I övrigt hänvisas till reglerna om oförutsedd skada.

P och M-L J

Fastigheten XXXX ligger i den nordöstra delen av influensområdet på begränsningslinjen, vid Oppmannasjön och fastigheten YYYY gränsar till XXXX men ligger utanför influensområdet. På fastigheten XXXX finns en 54 m djup borrarbrunn och en 9 m djup grävd brunn. H och M Es bedömning är att någon skada inte kommer att uppstå till följd av yrkat grundvattenuttag. I övrigt hänvisas till reglerna om oförutsedd skada.

Övrigt

Beträffande synpunkter på hur samrådet enligt 6 kap. 4 § MB har genomförts, hänvisar A O och M E till ansökan sidan 8 och miljökonsekvensbeskrivningen. Inbjudan har sänts per brev till de enskilda som kan antas bli särskilt berörda, ägare till fastigheter inom praktiskt influensområde. Dessutom har kungörelse varit införd i dagstidningen. Inga andra synpunkter än vad som behandlats i ansökan har framkommit vid samrådet.

DOMSKÄL

Huvudförhandling

Mark- och miljödomstolen har tidigare hållit huvudförhandling i målet, dock med annan lagfaren ledamot än som nu deltar i avgörandet. Vid huvudförhandlingen deltog dessutom bland annat två tekniska råd. Nu deltar endast ett av de två tekniska råden i avgörandet.

Sökanden A O har informerats om att ny lagfaren ledamot tagit över målet. A O har medgivit att målet avgörs på handlingarna utan huvudförhandling. Med hänsyn härtill och utredningen i målet anser mark- och miljödomstolen att det är uppenbart onödigt med ny huvudförhandling (se 22 kap. 16 § andra stycket MB) i målet. Dessutom är det tillräckligt att ett tekniskt råd deltar i avgörandet jämte två särskilda ledamöter.

Rådighet

För att få bedriva en vattenverksamhet ska sökanden enligt 2 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ha rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas. Den aktuella verksamheten kommer att utföras på fastigheterna X, Y och Z i Kristianstads kommun. A O äger fastigheterna X och Y. För nyttjande av brunn på fastighet Z finns servitut. Han har därmed den rådighet som erfordras.

Tillåtlighet och bevattningssamfällighet

Länsstyrelsen har i första hand yrkat att ansökan ska avslås. Skälet för länsstyrelsens yrkande är att sökanden A O tillsammans med sökanden M E i mål M 2490-10 yrkar på ett uttag av grundvatten som uppgår till mer än hälften av grundvattenbildningen i området. Länsstyrelsen ser det som högst sannolikt att grundvattenuttaget påverkar det hydrologiska systemet negativt i området. Även kommunen har ingett yttrande där man påtalar risker kring det stora vattenuttaget i området. Kommunen menar att i områden där det tidigare var utströmning av grundvatten till Oppmannasjön är det nu inströmning av sjövattnet till grundvattnet. Detta omvända förhållande med en ökad strömningshastighet för nybildat grundvatten innebär kvalitetsrisker enligt kommunen.

Mark- och miljödomstolen har begärt in särskilt yttrande av SGU för att få klarhet i saken. Utifrån sökanden A Os eget underlag och SGU:s yttranden finner domstolen det klarlagt att grundvattenbildningen i tillrinningsområdet överstiger det sökta uttaget i den akvifär som uttagen berör. Utifrån sökanden A Os

utgångsunderlag med sökt uttag på 260 000 m³/år tillsammans med parallellsökanden M E och befintliga tillstånd så skulle uttagen uppgå till mer än nybildad grundvattenmängd under torrår. Några större marginaler för akvifären att återhämta sig under normalår av nederbörd skulle då inte ha funnits. Sökanden A O har därefter ändrat sitt yrkande till att gälla ett totaluttag under en femårsperiod. Med en sådan begränsning till 925 000 m³ under en rullande femårsperiod omfattar uttagen, tillsammans med övriga uttag, 70 - 80 procent av akvifärens nybildning under en femårsperiod. Samtidigt kan domstolen konstatera att bevattningsuttagen pågått under mycket lång tid och nu ansökta uttag förändrar inte det som gällt inom området de sista trettio åren. Istället ser domstolen det som positivt att tillstånd ges som begränsar totaluttaget och dessutom innebär möjlighet att villkora uttagen. I och med tillstånd, ges också tillsynsmyndigheten möjlighet att tydligare följa upp verksamheten genom det kontrollprogram som ska upprättas. Den beräknade grundvattenbildningen i området överstiger nu sökta uttag inklusive befintliga uttag samt eventuellt tillkommande ansökningar för bevattning av de 100 ha jordbruksmark som idag inte används inom den nu aktuella akvifären. Skulle dock de sista markområdena också komma att användas för bevattning kan omprövning av gällande villkor komma att bli nödvändigt.

Till följd av att mark- och miljödomstolen ser en begränsning i aktuell akvifär samt att idag icke använd jordbruksmark kan komma att vilja brukas, finner domstolen det lämpligt att en bevattningssamfällighet bildas med parallellsökanden i detta mål.

Länsstyrelsen har i andra hand yrkat att tillståndet ska sättas under prøvotid i tio år. Tanken med prøvotid är att påverkan från en verksamhet ska utvärderas efter visst antal år. Med beaktande av att aktuell verksamhet redan pågått under lång tid och att kontrollprogrammet ger möjlighet att följa upp påverkan i området ser inte domstolen det som nödvändigt att inrätta ett tillstånd med prøvotid.

Sökanden A O har ingett underlag för vattenbehovet och visat att för de grödor han avser att odla är yrkad mängd vatten en förutsättning. Domstolen finner inte anledning att ifrågasätta vattenbehovet för odling av angivna grödor. Om vat-

tenmängden dock inte räcker till för att odla dessa grödor i området, får grödorna anpassas till vattenmängden. Mark- och miljödomstolen bedömer dock att i dagsläget räcker vattenmängden till och uppföljning via kontrollprogrammet får utvisa om vattenmängden även i framtiden räcker. Tillsynsmyndigheten får vid behov använda sig av omprövningsbestämmelser i 24 kap. MB och 7 kap. 14 § lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Domstolen anser inte att frågan om omprövning påverkar tillåtligheten.

Genom att meddela bestämmelser enligt vad som framgår under rubrikerna ”Villkor” och ”Kontroll” anser mark- och miljödomstolen att den verksamhet, som ska tillståndsprövas enligt MB, är förenlig med de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. 2 - 7 §§ MB och hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. samma balk.

En prövning enligt 11 kap. 6 § MB visar att den s.k. samhällsekonomiska nyttan överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av vattenverksamheten.

Mark- och miljödomstolen anser vidare att några sådana skador eller olägenheter som nämns i 2 kap. 9 § MB inte kan förväntas. Undersökningarna inom influensorådet samt utförd vattenbalansberäkning har visat att grundvattenuttaget inte kan antas föranleda skador eller olägenheter av någon betydelse varken för enskilda eller allmänna intressen.

Sammanfattningsvis anser domstolen att tillstånd kan lämnas till den sökta vattenverksamheten.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen anser att den av sökanden A O upprättade miljökonsekvensbeskrivningen i målet uppfyller kraven på en sådan beskrivning enligt 6 kap. MB. Den kan därför godkännas.

Villkor

Enligt 2 kap. MB är det verksamhetsutövarens skyldighet att vidta de försiktighetsmått som krävs för att ingen olägenhet ska uppstå för människors hälsa och miljön, dock under förutsättning att det inte kan anses orimligt att uppfylla dessa krav. Sökanden A O har själv föreslagit följande villkor för verksamheten: Mätning av uttagen vattenmängd från brunnarna 3, 4 och 5 ska ske kontinuerligt med fast monterade summerande vattenmätare vid produktionsbrunnarna. Journalföring ska ske en gång per månad under bevattningsperioden.

Domstolen finner att villkoret är tillräckligt för verksamheten.

Kontroll

Den närmare kontrollen av hur verksamheten utförs och följs upp bör avgöras inom ramen för ett kontrollprogram. Mark- och miljödomstolen noterar att sökanden A O föreslagit att kontrollmätning av grundvattennivån i produktionsbrunnarna 3, 4 och 5 bör ske vid bevattningsperiodens början och slut samt en gång i månaden under bevattningsperioden. Kontrollmätning föreslås ske under den tid som bestäms för anmälan om ersättning för oförutsedd skada. Utöver kontroll av grundvattennivån har sökanden själv föreslagit att vattenkemisk analys med avseende på nitrathalten ska utföras vart femte år i produktionsbrunnarna samt ur grusfilterbrunnen på fastigheten ZZ.

Ett kontrollprogram ska utarbetas i samråd med tillsynsmyndigheten utifrån vad sökanden lämnat förslag på i ansökan och utifrån vad som framkommit i inkomna yttranden. Flera av remissinstanserna har påtalat att även vattenkvaliteten bör omfattas i kontrollprogrammet samt kontroll av förändrat in- respektive utströmningsmönster av grundvattnet. Domstolen finner det svårt att säga hur uppföljning av in- och utströmningsområden ska kontrolleras, varför en noggrann uppföljning av grundvattennivåer i omkringliggande brunnar bör vara tillräcklig. I övrigt hänvisar mark- och miljödomstolen till kravet på verksamhetsutövarens egenkontroll enligt vad som anges i 26 kap. 19 § MB vid upprättande av kontrollprogrammet i övrigt. Sådant kontrollprogram ska upprättas av sökanden och inges till tillsynsmyndigheten i så god tid att det kan godkännas av tillsynsmyndigheten innan den tillstånd-

givna vattenverksamheten påbörjas. Ett gemensamt kontrollprogram för A O och M E, sökande i parallellt mål, föreslås bli upprättat i samråd med tillsynsmyndigheten.

Oförutsedd skada

Sökanden A O har yrkat att den tid inom vilken anspråk i anledning av oförutsedd skada får framställas ska bestämmas till tio år. Mark- och miljödomstolen finner att tio år för oförutsedd skada bör vara väl avpassat för verksamheten. Anledningen är att verksamheten redan har pågått under många år och skulle någon skada till följd av nu given dom uppkomma bör det inträffa inom tio år från tillståndsgivning. Mark- och miljödomstolen bestämmer tiden för oförutsedd skada till tio år från dagen för då denna dom vunnit laga kraft.

Omprövning av tillstånd

Enligt 22 kap. 25 §, första stycket, punkten 13, MB ska domstolen i en tillståndsdöm bestämma den förlust av vatten som tillståndshavaren enligt 31 kap. 22 och 23 §§ MB är skyldig att underkasta sig utan ersättning. Av 31 kap. 22 §, andra stycket, punkten 3, samma lag följer att det i fråga om grundvattenuttag ska förordnas att den del som inte ersätts ska bestämmas till högst en femtedel och lägst en tjugondel av värdet av den vattenmängd som omfattas av tillståndet. A O har yrkat på att den del som inte ska ersättas bestäms till en tjugondel. Mark- och miljödomstolen finner ingen anledning att frångå yrkandet i denna del.

Arbetstid

Verksamheten pågår och någon tid inom vilken arbetena ska vara utförda är därför inte behövlig.

Verkställighetsförordnande

Mark- och miljödomstolen konstaterar att verksamheten är i drift och bevattning har pågått sedan 1980-talet samt att det inte föreligger några motstående intressen. Det finns därför förutsättningar för att förordna att tillståndet till verksamheten, i enlig-

het med 22 kap. 28 § MB, får tas i anspråk utan hinder av att domen inte vunnit laga kraft.

Prövningsavgift

Den avgift om trettiosextusen (36 000) kr som domstolen i beslut den 11 mars 2011 fastställt för målets prövning nedsätter domstolen till tjugoåttatusen femhundra (28 500) kr till följd av minskat årsuttag av vatten.

Rättegångskostnad

Sökanden A O har inte bestritt de yrkanden som framställts om ersättning för rättegångskostnader. Mark- och miljödomstolen dömer därför ut de begärda ersättningarna enligt vad som framgår av domslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 425)

Överklagande senast den 11 juni 2012.

Urban Lund

Catharina Hederström

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Urban Lund, ordförande, och tekniska rådet Catharina Hederström samt de särskilda ledamöterna Sören Stenqvist och Bo Wendt.